

Rode Kruis, Beslan

[chap]

Vier jaar na het gijzeldrama

[kop]

De kinderen van Beslan kunnen weer lachen

[intro]

In het Russische Beslan, een stad met een kleine 34.000 inwoners, vond in 2004 een ramp plaats die de hele gemeenschap traumatiseerde: het gijzeldrama in School Nummer Eén. Al vanaf het begin was het Rode Kruis nauw betrokken bij de situatie. En dat is het, vier jaar nadat de camera's zijn weggetrokken, nog steeds zo. Het verhaal van Beslan, oftewel: hoe een stad weer levensvreugde vond.

Wat een feestelijke schooldag had moeten worden, eindigde in september 2004 in een verschrikkelijk drama. Op de eerste dag van de maand, de Russische 'Dag van Kennis', gingen kinderen in het hele land mooi uitgedost naar school om de dag te vieren. Ook in Beslan. Ouders en kinderen verzamelden zich daar in School Nummer Eén. Maar daar kreeg de feestdag een totaal andere wending. Plotseling werd de school overvallen door 30 terroristen. Kinderen, onderwijzers en ouders werden 48 uur gegijzeld, totdat het op 3 september tot een treffen kwam tussen de troepen van de Russische veiligheidsdienst en de gijzelnemers. 334 Burgers, onder wie 172 kinderen, werden gedood. Er vielen honderden gewonden. Al tijdens de gijzeling zelf was het Rode Kruis aanwezig om de wanhopige menigte die zich buiten de school had verzameld, op te vangen. Mensen die het heft in eigen hand wilden nemen, moesten worden tegengehouden. Velen moesten worden gekalmeerd. Er werd water en eten uitgedeeld en gijzelaars die met een sprong uit het raam aan de gijzelnemers ontsnapten, moesten in veiligheid en naar ziekenhuizen worden gebracht.

Een getraumatiseerde stad

Na afloop van het drama kon het lokale ziekenhuis het enorme aantal slachtoffers met geen mogelijkheid aan. Het Rode Kruis zorgde voor transport naar acht ziekenhuizen in het land, tot in Moskou. Daar werd gezorgd voor humanitaire hulp in de vorm van eten, medicatie, rolstoelen en hotelovernachtingen, zodat familieleden bij hun gewonde dierbare konden zijn. Rode Kruis-medewerkster Lilia Chibissentova: "De eerste twee maanden hebben de vele vrijwilligers heel veel werk verzet. Maar daarmee waren de wonden die de ramp had geslagen, natuurlijk nog lang niet geheeld. De hele stad was getraumatiseerd. Al snel werd duidelijk dat psychosociale ondersteuning voor de bevolking van essentieel belang was, wilden de inwoners van Beslan het

leven weer kunnen oppakken.” Lilia is de coördinatrice van dat psychosociale project: een samenwerkingsverband tussen het Russische Rode Kruis en andere Nationale Rode Kruis-verenigingen waaronder het Nederlandse Rode Kruis.

Tweedeling

“Veel mensen wilden die eerste maanden helemaal geen hulp. Ze zaten volledig getraumatiseerd thuis of op de begraafplaats. Andere mensen, die wél om hulp vroegen, wisten niet waar ze die konden krijgen. Daarom hebben we een speciaal centrum opgezet, met een team van 36 medewerkers, onder anderen verpleegsters en psychologen. Niet eerder had het Rode Kruis zich in deze mate en met deze intensiteit toegelegd op psychosociale humanitaire ondersteuning, dus veel dingen moesten we zelf ontdekken.”

Uitgangspunt voor het breed opgezette hulpprogramma was de enorme veerkracht van de inwoners in Beslan zelf. Beslan ligt in Noord-Ossetië, een deel van Rusland waarin een grote, traditionele gemeenschapszin heerst.

“Mensen hier helpen elkaar. Die eigenschap heeft enorm geholpen,” vertelt Lilia. Zo werden er in het centrum zelfhulpgroepen opgezet van families die een vergelijkbaar verlies hadden geleden, zodat ze met elkaar een manier konden vinden om met het trauma om te gaan. Daarnaast werden families bezocht die zich na het drama uit het openbare leven hadden teruggetrokken.

“Ook ontstond er een tweedeling tussen families die een dierbare hadden verloren en families bij wie dat niet het geval was. Die twee groepen moesten bij elkaar worden gebracht. Dat was niet gemakkelijk. Er waren zelfs straten, waarvan álle daar wonende kinderen tijdens het gijzeldrama waren omgekomen. Voor die mensen was het enorm pijnlijk om in andere buurten kinderen op straat te zien spelen.”

Leren uiten

De tweedeling ontstond ook bij de leerlingen. Kinderen die het drama hadden meegemaakt, wilden niet meer spelen met kinderen die er niet bij waren geweest. Daarom was het na een jaar tijd voor stap twee: een resocialisatieprogramma met activiteiten voor álle kinderen van de stad.

Sommige van die gemengde groepen gingen zelfs naar het buitenland om zo heel duidelijk te voelen: we zijn allemaal samen! Lilia: “Zowel de kinderen als de volwassenen moesten de onderlinge sociale banden aanhalen. Er moest een gevoel worden gecreëerd, dat álle inwoners van Beslan slachtoffer waren, dat ze allemaal min of meer in hetzelfde schuitje zaten.”

Ook moesten de kinderen leren zich te uiten. Lilia: “Dat was enorm belangrijk. Zo hebben we kinderen brieven aan hun verloren familieleden laten schrijven. We organiseerden bijvoorbeeld yogaklassen en dansactiviteiten, kinderen konden meedoen aan een fotocursus, zodat ze opnieuw de schoonheid in de wereld konden leren zien. Ik kan niet genoeg benadrukken hoe veel goeds dat heeft gedaan. Ik heb hier een verslag over een jongetje van tien jaar die zijn

moeder had verloren. Tijdens de eerste samenkomst weigerde hij contact te maken. Hij stond eenzaam voor een raam en toen zijn grootmoeder binnenkwam, begonnen ze beiden te huilen. Vier sessies later vroeg het jongetje aan een leeftijdsgenootje: “Zullen we samen spelen?” Kijk, de kinderen lijden nog altijd. Maar ze leren met hun verliezen om te gaan. Dat is natuurlijk enorm moeilijk. Hoe vervang je voor een jongen van tien zijn moeder? Dat kan niet, maar je kunt wel zorgen voor warm contact met andere familieleden, met school, met vriendjes.”

Uit hun schulp

Er is veel verbeterd in Beslan. In de straten van de stad kun je kinderen weer horen lachen maar de situatie blijft gespannen. Het Tsjetsjeense conflict is vlakbij. Er wordt soms geschoten en enige tijd geleden werd in de buurt nog een bus opgeblazen. Lilia: “Het was essentieel dat we de bewoners ook leerden om met die stress om te gaan en de families met kinderen die een handicap hebben opgelopen, krijgen extra aandacht. Sommige ouders weigeren nog altijd hun kinderen de straat op te laten gaan. Die ouders moeten nog steeds overtuigd worden van het feit dat het leven zich ook buiten de veilige deuren van hun huis afspeelt. We hebben daarom vorig jaar februari een programma opgestart in samenwerking met het Nederlandse Rode Kruis: Step of Joy. Daaraan doen 67 kinderen en hun families mee. Ze leren met de handicap te leven, hun emotionele weerbaarheid wordt verbeterd, ze kruipen uit hun schulp. De ouders leren met de diverse handicaps van hun kinderen om te gaan.”

Voorbeeld voor anderen

De manier waarop de nazorg van het drama in Beslan door het Rode Kruis is aangepakt, is een voorbeeld geworden voor andere regio's en zelfs landen. Er is een Trainen van Trainers-programma opgestart waarbij ervaringsdeskundigen uit Beslan andere psychosociale hulpverleners opleiden. Toen enige tijd geleden in een ander deel van Rusland twee explosies plaatsvonden in een mijn, waarbij in totaal 150 families betrokken waren, kon de opgedane kennis direct in praktijk worden gebracht. Ook andere landen zoals de Oekraïne en Kazachstan maken nu gebruik van die kennis. Lilia: “Het is een mooi voorbeeld geworden van hoe je zo'n traumatische ervaring als gemeenschap kunt verwerken. Het is veeleisend maar prachtig werk. En de reacties van de kinderen en ouders maken het allemaal waard.”